

O NEKIM SHVATANJIMA POJMA VOJNONAUČNOG RADA

Da bismo uspešno razvijali naučni rad i realizovali planove vojnoistraživačke delatnosti, neophodno je objasniti neka shvatanja o pojmu naučnog rada.

Ima nesporazuma i oko toga šta se može nazvati naučnim radom. Prema jednim to je „svaki studiosni rad”. Drugi smatraju da je svaka napisana tema, razrađeni taktički ili operativni zadatak, pa i „svako dobro predavanje — naučna delatnost”. Čuje se i mišljenje da i rad „na funkcionalnim dužnostima mora biti studiosan, na naučnim temeljima zasnovan, a to znači da je i to naučni rad”. Za pojedince nema dvoumljenja oko toga da li su elaborati raznih vežbi, članci, lekcije, pravila, udžbenici, itd. — naučni rad.

Iz iznetog izlazi da ima nejasnoća oko toga šta sve može i treba podrazumevati pod naučnim radom. Takva shvatanja o naučnom radu mogu da nas dezorijentišu u naučnoj delatnosti, jer „bez nauke se moderna armija ne može izgrađivati” (V. I. Lenjin).

Po mom mišljenju postoji opasnost od suviše širokog tretiranja pojma naučnog rada. Nije stvar u tome da li jedan rad nazivamo člankom, temom, lekcijom, pravilom ili udžbenikom, već je suština u sadržaju rada. Obim i forma nisu merilo naučnosti dela. Članak, predavanje, tema, taktički zadatak, itd. mogu biti isto tako naučni rad kao i pravilo ili udžbenik, ako daju nove istine, ako neku pojavu osvetljavaju dublje nego prethodni naučni radovi. I obratno. Udžbenik od hiljadu stranica i stotine grafičkih ilustracija nije naučni rad, ako ne daje nešto novo što predstavlja naučni prilog u obradi određene materije.

Veoma je složeno, ali i važno utvrditi naučnu vrednost rada, naučni proizvod, rezultat aktivnosti. Ako se pogrešno proceni, onda i to može da bude izvor novih pogrešaka. Tako, na primer, jedna škola konstatuje da je „u protekloj nastavnoj godini imala rezultata u naučnom radu”. Međutim, kritičkom analizom se pokazalo da ne

samo što nema naučnih rezultata već su neke teme i radovi ispod već postignutog nivoa i u mnogo čemu u koliziji sa naukom.

Organizacija i planiranje naučnog rada su neophodni, i uvek će se pogrešiti ako se zanemaruju. Uostalom, svaki ljudski rad traži plansku zasnovanost, a naučnoistraživačka delatnost tim pre.

Teme koje se pokreću za naučnu delatnost su različite: jedne su značajne za odbranu zemlje (celu oružanu silu) i zadiru u vojnu politiku, doktrinu, strategiju, operativku; druge su posebnog i pojedinačnog karaktera; treće su orijentisane na usavršavanje rešenja, korekcije, dopune i ispravke važećih postavki; četvrte se odnose na komandovanje, programe i planove obuke, nastavni proces, prilagođavanje obučavanja zahtevima eventualnog rata, itd.

Neke teme (zadaci) zahtevaju jače snage, duže vreme, kompleksnije tehnike istraživanja, a druge kraće vreme, jednostavnije postupke i manje angažovanje sredstava i snaga. Kod jednih se može raditi o tome da pokrenuti problem rešava inicijator, a kod drugih ekipa stručnjaka, ceo kolektiv ili nekoliko naučnih ustanova. Unapred se rešava i pitanje koordinacije i „sadejstva” u angažovanju. Najzad, utvrđuju se rokovi, ciljevi, snage, sredstva i planiraju se tehnike rada.

Praksa nam ukazuje da teškoće obično nastupaju kad pre donošenja odluke za naučnu delatnost sve stvari nisu temeljno analizirane i utvrđene pozicije — *šta, ko, kako i u kom vremenu treba da reši*. U planovima se mora sve precizirati. Nerealno utvrđivanje rokova, neprecizno postavljanje zadatka, pomanjkanje planskog delovanja dovodi do neuspeha.

U osnovi naučnoistraživački rad može početi i razvijati se na dva načina: jedan je programirani, odluku za rad donose rukovodeći organi; drugi potiče od inicijative pojedinaca, grupe starešina, stručnjaka i sl.

Onaj ko daje inicijativu za istraživanje mora da pruži solidnu, temeljnu i ozbiljnu argumentaciju, koja treba da pokaže opravdanost zahteva. Na osnovu argumentacije odlučuje se o unošenju zadatka u plan naučnog rada, a posle toga razrađuje se tehnika istraživanja.

Naučni rad je svrsishodno organizovana i planski izvršavana stvaralačko-istraživačka aktivnost. Nije teško utvrditi da bez utvrđivanja zadataka, planiranja aktivnosti, prikupljanja naučnih činjenica, korišćenja i analize iskustava iz prakse, kao i adekvatnog korišćenja naučne metodologije, nije moguć naučni rad. Bez toga će svaka naša želja, zahtev i odluka ostati bez rezultata.

Da bismo razvijali naučnu delatnost, potrebno je razrađivati projekte i planove. Ti planovi moraju da budu sasvim precizni. Oni se moraju tačno odrediti, kao, na primer, koju vežbu, ratnu igru, koji marš, pokretno logorovanje, gađanje, koju procenu situacije i razradu taktičkog zadatka, u kojoj jedinici (školi), u čemu i u kojoj meri treba istražiti, koje činioce otkrivati, koje podatke sakupljati, u koje svrhe itd.

Sami manevri, vežbe, časovi obuke neće davati zadovoljavajuće odgovore na probleme razvoja naše vojne nauke. Propusti i greške

se mogu uočavati, ali bez planskog istraživanja nećemo sagledavati i uzroke pojave.

Prema tome, kada se govori o naučnom radu, misli se na delovanje radi saznanja, na aktivnost usmerenu na otkrivanje istine — zakonitosti procesa i pojava u određenoj oblasti priprema za odbranu, vođenje boja (operacije), organizovanja obuke itd. Dakle, baviti se vojnonaučnim radom znači tragati za istinom, istraživati i pronalaziti zakonitosti procesa i pojava u oblasti vojnog dela.

Cilj vojnonaučne delatnosti je saznanje, ali ne saznanje radi saznanja, već radi otkrivanja objektivnih zakonomernosti i stvaranja optimalne naučne osnove praktičnog delovanja — prakse izgrađivanja odbrambenih snaga zemlje.

Polje vojnonaučne delatnosti može da bude, između ostalog, traženje: novih ili još neotkrivenih zakonomernosti, novih principa i zakona, novih metoda primene postojećih zakona, pravila, principa i rešenja; mogućnosti primene novih naučnih sadržaja itd.

Konačno, možemo utvrditi da je zadatak naučne delatnosti razvijanje nauke radi pružanja optimalne teorijske osnove praksi.

Za uzdizanje vojnonaučne delatnosti od izuzetnog je značaja jasnoća i pravilno shvatanje pojma, osobenosti, okvira i potreba naučnoistraživačkog rada.

Naučni rad nije sam po sebi dat u svakoj delatnosti. On je najbolji oblik stvaralaštva i stvaralačke angažovanosti kolektiva ili pojedinaca. To znači da je svojstven samo onom delovanju koji koristi naučne postupke, ima istraživački cilj i postiže određene naučne rezultate.

Da zaključimo. Nema i ne može biti konkretnog i produktivnog naučnog rada bez razvijene organizacije i metodologije stvaralačke aktivnosti, bez odgovarajućih kvalifikovanih organa i kadrova, bez primene odgovarajućih metoda i sredstava pomoću kojih se mogu postići odgovarajući rezultati. Značajna je razlika između onoga što ponekad zamišljamo i onoga što stvarno dajemo na naučnoistraživačkom polju.

Radi boljeg razumevanja pojma naučnog rada i otklanjanja nesporazuma treba ukazati i na shvatanja koja preuveličavaju naučnu delatnost i, s tim u vezi, potcenjuju svaku drugu stvaralačku aktivnost. Naime, u nas ima i ovakvih mišljenja: ako je članak ili drugi „pisani materijal” prilog nauci tj. sadrži nova saznanja, to pozdravljamo, ali ako taj materijal ne sadrži „ništa novo”, onda to i „nema vrednosti”. Takva shvatanja su pogrešna i ne doprinose razvoju nauke i potrebno ih je kritikovati.

Udžbenik, čija je svrha da upozna slušaoce ili pitomce sa već ostvarenim rezultatima neke naučne discipline, može da ima važniju i vredniju funkciju od istraživanja nekog problema. Isto se može reći i za članak, lekciju, temu, zadatak, predavanje koji imaju istu svrhu. Radi se o prenošenju, širenju i objašnjavanju pojmova, procesa, relacija i zakonomernosti već ranije istraženih istina, ili je reč o sistematizaciji u različite svrhe i o osobenom načinu onoga što je nauka već dostigla.

Pri raspravljanju o naučnom radu ima shvatanja da pod pojmom „novo naučno otkriće“ valja podrazumevati samo „novinu širih razmera“, ono što u odnosu na postojeće znači „čitavu revoluciju“ i u suštini ga menja. Treba odmah naglasiti da su i takva shvatanja pogrešna i ne doprinose razvoju naučnog rada. Naprotiv uslovljavaju imobilizaciju stvaralačke angažovanosti. Revolucionarna otkrića su u nauci inače retka čak i u naše doba, nazvano epohom naučno-tehničke revolucije.

Ovde bih izneo još jednu napomenu. Samo od temeljito obrazovanih kadrova može se očekivati uspešno bavljenje naučnom delatnošću. Međutim, oni i pored toga neće postizati željene uspehe, ako tome ne pogoduju i druge okolnosti, ako istraživače u njihovom radu ne podstiču, pomažu i ostali faktori — celokupna sredina.

Ima pojedinaca koji mišljenjima i stavovima ne doprinose stvaranju povoljne atmosfere za naučnu delatnost, potcenjuju ili čak negiraju vrednost tog rada itd. Čak i na zvaničnim sastancima može se čuti mišljenje „da je lakše pisati nego raditi“, itd.

Zadaci koji stoje pred nama u razradi koncepcije narodne odbrane nalažu nam da se sa više razumevanja, upornosti i entuzijazma angažujemo u organizaciji vojnonaučnog rada.

Pukovnik
Vuko MIHAILOVIĆ